

התפתחות תפיסת הביטחון של החות'ים לאחר ה-7 באוקטובר 2023

ארי הייסטין | גיליון 2159 | 22 ביוני 2026

כדי לשרוד בסביבה עוינת, נדרשו החות'ים ללמוד ולהסתגל מראשית דרכם. תנועת הנוער הזיידית-התחדשותית של תחילת שנות ה-90, כוח הגרילה שנלחם בכוחות הממשלה בצעדה בשנת 2004, והישות המדינתית-למחצה השולטת כיום ברוב אוכלוסיית תימן – הם למעשה שלושה ארגונים שונים. התנועה השתנתה במהותה, בפעילותה ובאופן שבו היא תופסת את האינטרסים שלה. שינויים אלה נבעו מטלטלות פנימיות ומזעזועים בסביבתה האסטרטגית: השתלטות החות'ים על צנעא בשנת 2014, המערכה בהובלת ערב הסעודית שנפתחה נגדם בשנת 2015, והמלחמות האזוריות שהתפתחו בעקבות מתקפת חמאס על ישראל ב-7 באוקטובר 2023. מאמר זה מציג תזה באשר לאופן שבו החות'ים רואים את תפיסת הביטחון שלהם, וטוען כי התקופה שלאחר אוקטובר 2023 מגדירה בה פרק חדש. הבנת תפיסת העולם האסטרטגית של החות'ים חיונית להערכת כוונותיהם כלפי ישראל בטווח הקצר והבינוני, להפחתת הסיכון להפתעה אסטרטגית ולהשבת ההרתעה לאחר [התקיפות האחרונות שביצעו נגד ישראל, אשר לא נענו](#).

כיצד חושבים החות'ים? חוקרים התחבטו בשאלה זו למעלה מעשור. בפועל, החות'ים נשענים על שילוב של [ריאל-פוליטיק עם איסלאמיזם זידי רדיקלי, אנטי-מערבי ואנטישמי](#). עם זאת, מעט נכתב על האופן שבו התנועה תופסת איומים ומנהלת סיכונים, או על האופן שבו התפתחה תפיסת הביטחון שלה בתקופה שלאחר אוקטובר 2023.

עד אוקטובר 2023, הייתה תפיסה זו ממוקדת בחצי האי ערב. היא נבנתה כדי להביס ובהמשך לסחוט את אויבי התנועה במלחמת האזרחים בתימן, תוך שמירה על מרחק מארצות הברית ומישראל. מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023 והמערכה החות'ית בים האדום שבאה בעקבותיה שינו את מסגרת ההתייחסות, כאשר התנועה החלה לראות את האינטרסים והאיומים שלה כחורגים הרבה מעבר לחצי האי ערב.

תפיסת הביטחון לפני אוקטובר 2023: מיקוד בחצי האי ערב

(א) יעדים מרכזיים

באוקטובר 2023 היו החות'ים חזקים כלפי חוץ אך שבריריים מבית. עיקר כוחם נשען על כך שהצליחו לשחוק את הקואליציה שנפתחה נגדם שמונה שנים קודם לכן בהובלת ערב הסעודית. הקואליציה השקיעה [עשרות מיליארדי דולרים](#) מדי שנה וספגה פגיעה תדמיתית משמעותית בניסיון להכריע את החות'ים – אך בפועל נקלעה למבוי סתום מאז 2019.

בשנת 2023 התקיימה הפוגה בלתי רשמית לאחר שפג תוקפה של הפסקת האש הזמנית הרשמית, אולם החות'ים נמנעו מהגעה להסדר סופי, מתוך הערכה כי הזמן פועל לטובתם. ריאד ושותפותיה ביקשו לסיים את המערכה, ורצון זה הלך וגבר

עם הזמן – עובדה שאפשרה לחות'ים [לכיל את רמת האלימות ולהמשיך להעלות את מחיר ההסכם, במטרה לחלץ ויתורים](#) בשני התחומים שבהם סבלו מחולשה: הכלכלה והדיפלומטיה.

מול ארצות הברית וישראל, התפיסה הייתה הימנעות. התנועה החות'ית, שסיסתה "מוות לאמריקה" ו"מוות לישראל", לא נלחמה בפועל באף אחת מהן. עד 2018, היא פגעה בעומק שטחה של ערב הסעודית ואף [באבו-דאבי](#), ועד 2021 [הציגה מערכות](#) שלטענתה מסוגלות לפגוע בישראל בטווח העולה על 1,800 קילומטרים. סביר להניח כי כבר באותה נקודה היו החות'ים מסוגלים לפגוע בנכסים אמריקאיים וישראלים באזור, אך הם עשו זאת פעם אחת בלבד – כאשר תקפו כלי שיט של הצי האמריקאי בשנת 2016 – ולאחר מכן חדלו מכך בעקבות תגובה מהירה וישירה. ההימנעות מעימותים אלה הייתה בחירה מודעת: התנועה נתנה עדיפות ליעדי הקואליציה והורתעה מעוצמת הפגיעה שכוחות צבא ומודיעין מהדרג הראשון היו יכולים להסב לה.

בהתאם לכך, גם עמדת החות'ים במסגרת "ציר ההתנגדות" בהובלת איראן הייתה רופפת יחסית. [אמצעי לחימה, רכיבים וידע](#) זרמו ממשמרות המהפכה ומהחזבאללה אל תימן, אולם התמיכה שהעניקו החות'ים לציר הייתה בעיקר רטורית. לא דווח על פעולות משותפות, כגון שיגורי טילים מתואמים נגד אויב משותף, לפני שנת 2023. החברות בציר הייתה כרוכה בעלות נמוכה והייתה פחות מחייבת.

(ב) לוחמה כלכלית

1. הגנה

החות'ים הפגינו גם מיומנות בניצול ארגונים בינלאומיים לטובתם. בהציגם את תנועתם כגוף פוליטי-דתי אותנטי, ארגונים לא-ממשלתיים אוהדים תיארו ניסיונות לדכא אותה כהתקפות על חופש הביטוי. כבר במהלך מלחמות צעדה בשנות ה-2000, ארגוני זכויות אדם הציגו את המערכה שניהלה הממשלה נגד התנועה המתהווה כהתעללות: עבד אלכרים אלחויאני, עיתונאי שבתי המשפט בתימן הרשיעו בשנת 2008 בשיתוף פעולה עם הנהגת החות'ים בצעדה, זכה מחוץ לתימן להכרה כמתנגד משטר נרדף ואף קיבל את [פרס אמנסטי אינטרנשיונל לעיתונות זכויות אדם תחת איום](#). לאחר השתלטות החות'ים על צנעא בשנת 2014, הוא שב והופיע [כחבר בוועדה המהפכנית של החות'ים](#).

לאורך מלחמת האזרחים בתימן חזר דפוס דומה: המגזר ההומניטרי ברובו [האשים](#) את הקואליציה בקריסת הכלכלה בתימן, מה שתורגם בפועל ללחץ בינלאומי כבד על הקואליציה להימנע מפגיעה בנמלים שבשליטת החות'ים. כאשר הקואליציה התקרבה להשתלטות על חודיידה בשנת 2018, התנגדויות מצד סוכנויות האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים בינלאומיים סייעו למנוע ממנה את הכיסוי הפוליטי הנדרש להשלמת המשימה ולניתוק עורק חיים חיוני זה של החות'ים.

2. התקפה

הלוחמה הכלכלית התנהלה במקביל ללחץ הצבאי. החות'ים פעלו להחלשת הממשלה המוכרת בתימן (IRG) ולהעמקת תלותה במדינות המפרץ. לממשלה זו – תחילה בראשות עבד רבה מנצור האדי ולאחר מכן בהובלת מועצת ההנהגה הנשיאותית – היו מקורות הכנסה מצומצמים מעבר לסיוע מהמפרץ, [והחות'ים כיוונו לפגוע במה שנתר](#). בסוף שנת 2022, הם כפו בלימת ייצוא נפט וגז באמצעות איום בתקיפות רחפנים על מסופי ההעמסה, מה שמחק [הכנסות שנתיות מוערכות של 2-3 מיליארד דולר](#) ודחף את הממשלה למשבר פיסקלי.

בנוסף, הם [הסיטו](#) אחוז משמעותי מהסחר הימי מנמלי הממשלה כדי להשתלט על הכנסות המכס. התוצאה הייתה משבר פיסקלי מתמשך של הממשלה ותלות גוברת בהעברות כספיות מהמפרץ. [יעילותו](#) של מנגנון זה עבור החות'ים באה לידי ביטוי כאשר הבנק המרכזי בעדן ניסה בשנת 2024 לכפות על בנקים שמרכזם בצנעא לעבור ממקומם, במטרה לצמצם את שליטת החות'ים במערכת הפיננסית של תימן. בתגובה, אימו החות'ים על ריאד; ריאד הפעילה לחץ על מועצת ההנהגה הנשיאותית; והמהלך בוטל.

(ג) כשל פנימי

הצלחותיה האזוריות של התנועה לא הצליחו לייצב את הזירה הפנימית שלה, שבה הידרדרות התנאים הכלכליים והחרפה בדיכוי הפוליטי והדתי הותירו את העורף שברירי. מאז 2016, רוב עובדי המגזר הציבורי באזורים שבשליטת החות'ים קיבלו שכר מועט או כלל לא קיבלו שכר, למעט מגזר הביטחון, וזאת אף על פי שהחות'ים גובים הכנסות משמעותיות ממסים, מכסים וכלכלת המלחמה.

בקיץ 2023 פתחו מורים בצנעא ובערים נוספות בצפון בשביתה נדירה, במחאה על שנים של הלנת שכר, ודמויות בולטות [באליטה הפוליטית שאינה מזהה עם החות'ים](#) (מפלגת הקונגרס העממי הכללי GPC) – הביעו תמיכה במורים. ראוי לציין כי החות'ים המתינו עד 8 באוקטובר 2023 כדי להחריף את מסע הדיכוי, שבמסגרתו חטפו ראשי איגודים מקצועיים ושינו מן היסוד את הרכב כוח האדם במשרד החינוך. אירוע זה חשף את נקודת התורפה מבית של מודל המסוגל להקרין עוצמה כלפי חוץ, אך אינו עומד בסטנדרטים בסיסיים של ממשל עבור אזרחיו; מלחמה בזירה החיצונית אינה יכולה לייצר לגיטימציה פנימית לאורך זמן.

תפיסת הביטחון הגלובלית לאחר אוקטובר 2023

(א) יעדים מרכזיים

המערכה בים האדום, שהחלה ב-19 באוקטובר 2023, שינתה את חישובי החות'ים. בין סוף 2023 לאמצע 2025 ביצעו החות'ים למעלה מ-520 תקיפות, פגעו בלפחות 176 כלי שיט וביצעו כ-155 תקיפות לעבר שטח ישראל – מה שהפך שחקן אזורי לגורם המשבש את הסחר העולמי בנקודת החנק באב אל-מנדב. באמצעות הצטרפותם למלחמה בעזה כחלק מציר ההתנגדות ופגיעה בכלכלה הגלובלית במטרה להטיל מצור על נמל אילת, הציבו החות'ים את עצמם בלב עימות אזורי בעל השלכות גלובליות. מיצוב חדש זה הוביל לשינויים משמעותיים בתפיסת הביטחון שלהם.

המפרץ, שנתפס בעבר כיעד פגיע של החות'ים, הפך לזירה שיש לשמור בה על שקט. לנוכח הפעלת החזיתות האמריקאית והישראלית, הדוקטרינה הייתה להימנע ממלחמה רב-זירתית ובעיקר שלא לפתוח מחדש את החזית מול ערב הסעודית. שקט במפרץ איפשר שמירה על חופש פעולה לספוג תקיפות מערביות ולהגיב להן מבלי להיקלע למצב של כיתור. היעד השתנה מלחימה ישירה מול מדינות המפרץ לאיום עליהן כאמצעי לחץ, במאמץ להשיג ויתורים – כפי שהעידה תחושת [הדחיפות החדשה של החות'ים להגיע להסכם עם ערב הסעודית](#).

ייתכן כי במקביל הגיעו החות'ים למסקנה שמלחמה מתמשכת מול הקואליציה בהובלת ערב הסעודית אינה בת-קיימא לאורך זמן: היא יקרה (שכר, ציוד ותשלומים למשפחות ההרוגים והפצועים), הלגיטימציה שלה נשחקה לאחר דעיכת המערכה האווירית הסעודית בשנת 2022, והיא עומדת בסתירה מסוימת לתפיסת עולם הממוקדת בארצות הברית ובישראל ולא בעימות עם מדינות ערביות.

במקביל, ארצות הברית וישראל עברו מן השוליים אל מרכז תפיסת הביטחון. התקיפות שביצעו החות'ים לאחר 7 באוקטובר והתגובות להן לימדו אותם כי וושינגטון וירושלים אינן פועלות כמו קואליציית המפרץ. הן מסוגלות להנחית מכות קשות ולפעול ללא כוונות צפויות מראש או ברורות. במארכ 2025, פתח ממשל טראמפ באופן פתאומי במבצע ["Rough Rider"](#) ותקף למעלה מ-1,100 מטרות בתוך 52 ימים. ישראל, כל עוד נמשכו תקיפות החות'ים, תקפה לסירוגין את [נמלי הים האדום שלהם ואת תשתיותיהם החיוניות](#), ואף ביצעה [תקיפות חיסול](#) הרסניות נגד הנהגתם הבכירה. הלקח היה כי וושינגטון וירושלים הן "קלפים בלתי צפויים" שלא ניתן לתמחר את תגובתן מראש – וזהו בדיוק הטעם שבגיננו ביקשו החות'ים לשמור על שקט בחזית המפרץ.

הקשר הרופף יחסית שהיה לחות'ים עם "ציר ההתנגדות" התהדק גם הוא מאז אוקטובר 2023. בתיאום עם שאר חברי הציר, התחייבו החות'ים בפומבי להמשיך לתקוף את ישראל ולהטיל מצור על אילת עד להשגת הפסקת אש בעזה. בסופו של דבר, הם הפכו ל"[שורד האחרון](#)" בציר: בעוד חברים אחרים ספגו מכות קשות וחישבו מחדש את עמדתם, החות'ים המשיכו לפעול, ספגו תקיפות כבדות בעצמם אך דבקו במערכה עד שהושגה הפסקת אש. עם זאת, אין בכך כדי להעיד כי האינטרסים שלהם כפופים לאלו של הציר, כפי שהמחישה [תרומתם הזניחה להגנת איראן](#) במהלך מבצע "שאגת הארי". צנעא נותרה רכיב עצמאי ובטוח בעצמו בתוך הציר, אשר שם בראש סדר עדיפויותיו את הישרדות המשטר החות'י.

(ב) לוחמה כלכלית

1. הגנה

נוכחות האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים בינלאומיים בתימן הצטמצמה, הן כמגן פוליטי לכלכלה החות'ית והן כמקור הכנסה משמעותי. התקיפות הישראליות על נמלי חודיידה וראס עיסא לא הובילו לאסון ההומניטרי שחזו גורמים שונים, ובכך חשפו כי טענותיהם [של לוביסטים הומניטריים](#) היו מוגזמות במידה רבה. תופעה דומה נרשמה גם לאחר הכרזת ממשל טראמפ על החות'ים כארגון טרור זר, כאשר גם במקרה זה [המשבר החזוי לא התממש](#). לפיכך, ניתן להעריך כי אזהרות עתידיות מצד האו"ם וארגונים בינלאומיים על אסון מתקרב בתימן ייתקלו בספקנות רבה יותר.

במקביל, צמצום מקורות המימון, שיבוש העברת הסיוע על ידי החות'ים ומעצרו של עשרות עובדי סיוע הביאו ארגונים מרכזיים, כגון תוכנית המזון העולמית, לצמצם את פעילותם בצפון המדינה. ארגונים אלה, שבעבר תרמו להבטחת הישרדותה של הכלכלה החות'ית, מסוגלים כיום לעשות זאת במידה פחותה בהרבה.

2. התקפה

מסופי הים האדום, אשר שימשו עד שנת 2023 עוגן להכנסות החות'ים ומנוף השפעה על הממשלה המוכרת, הפכו לנכסים קבועים ופגיעים שישראל וארצות הברית יכולות לתקוף כרצונן. בתגובה, גבר הדגש על ייצור מקומי. בנאום שנשא במאי 2026, טען מנהיג החות'ים עבד אל-מלכ אל-חות'י כי תימן ייצרה בעבר את צרכיה הבסיסיים, עד שתעשיות אלה נפגעו קשות בשל ייבוא. הוא גינה את "המגמה המוזרה מאוד של אנשי עסקים לייבא הכול, עד לפרטים הקטנים ביותר, באופן מעורר השתאות".

עבור כלכלה הסובלת מתפקוד לקוי, שחיתות וסנקציות, יעד זה של הישענות עצמית – החל בתוצרת חקלאית וכלה בכפכפים ובתנורים – נראה בעל סיכויי הצלחה נמוכים מאוד. עם זאת, החות'ים כבר פועלים למסגר את העלויות הגבוהות שיישאו בהן הצרכנים כמחיר הנדרש לצורך החרמת מוצרים זרים בשם "השחרור".

3. לכידות פנימית?

בחזית העורף, אין בנמצא סקרים עדכניים המצביעים על מגמות בתמיכה הציבורית במשטר החות'י. נראה כי החות'ים מסתמכים על שילוב של אינדוקטרינציה באידאולוגיה של נאמנות מוחלטת לעבד אל-מלכ אל-חות'י, דיכוי מתנגדים או מי שאינם מתיישרים עם הקו, וניסיונות לגייס את הציבור סביב סוגיות הנתפסות כפופולריות בתימן, כגון פלסטין ועצמאות כלכלית. עם זאת, לנוכח ההידרדרות הכלכלית, השחיתות ושורת התלונות האחרות הפוגעות בדרך כלל בתמיכה הציבורית, נראה כי החות'ים לא שיפרו באופן משמעותי את מעמדם בקרב הציבור התימני. חיכוך עם אויבים חיצוניים עשוי לסייע לפרק זמן מסוים ללגיטימציה של המשטר, אך אין ערובה לכך שהמשך גרירת תימן לעימותים ישמר אפקט זה לאורך זמן.

לחות'ים אין פתרון ממשי לדילמה הפנימית שלהם, אלא איזון מתמשך שעליהם לנהל: שמירה על ציבור ממושמע תוך הצבת הפרויקט האידאולוגי מעל לאינטרס הציבורי. הזירה הפנימית נותרת נקודת התורפה המרכזית שלהם, גם אם טרם התגבשה אופוזיציה מאוחדת וברורה.

סיכום

מעבר למסקנות הנוגעות לאופן שבו תפיסת הביטחון של החות'ים התפתחה (ובמקרים מסוימים אף התהפכה) בתגובה לשינויים האזוריים, ראוי לבחון גם את השלכותיה לעתיד. החות'ים אינם צפויים לנטוש את תפיסתם הרחבה יותר של איומים והזדמנויות ולשוב לתפיסה מצומצמת. עם זאת, תפיסת הביטחון שלהם תמשיך להתפתח עם התקדמות האירועים, ועל ישראל להמשיך לעקוב באופן ממוקד אחרי כוונותיהם (בנוסף ליכולותיהם) כאחד האמצעים להפחתת הסיכון להפתעה אסטרטגית.

חמש מסקנות מרכזיות עולות מהניתוח לעיל:

- אתגרים בזירה הפנימית:** חזית העורף נותרה נקודת התורפה המתמשכת של החות'ים, וסביר כי תמשיך להיות כך בעתיד הנראה לעין. הם ינסו לנהל זאת באמצעות דיכוי וגיוס, ולא באמצעות לגיטימציה הנובעת מממשל אפקטיבי.
- מבנה התנועה – חרב פיפיות:** המבנה הגמיש והדינמי של התנועה מאפשר לה להסתגל במהירות לשינויים, אך היעדר מבנה קשיח עלול גם לחשוף אותה לפירוק פתאומי או לקריסה תחת לחץ של משברים מקבילים.
- השקט מול ערב הסעודית תלוי בארצות הברית:** הרגיעה בחזית החות'ית-סעודית נשענת על הרתעה אמריקאית, ובמידה פחותה גם על הרתעה ישראלית, ולא על ריסון מצד החות'ים. ירידה במעורבות האמריקאית והישראלית עלולה להחליש הרתעה זו ולכפות על ריאד בחירה בין חידוש העימות לבין הסדרה בתנאי החות'ים.
- הירידה במעורבות האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים עשויה להיות התפתחות חיובית, אך יש לאמתה:** פעילות הסיוע בתימן תרמה ככל הנראה יותר לפגיעה מאשר למניעה, בשל תרומתה העקיפה לייצוב הכלכלה החות'ית.

יש לבחון באופן עצמאי כל טענה של ארגונים אלה – בין אם לגבי צמצום פעילות ובין אם לגבי אסון הומניטרי מתקרב – נוכח היסטוריה של שקיפות מוגבלת והתרעות מוגזמות שלא אומתו.

5. **התלות בעומאן כצוואר בקבוק:** עומאן מהווה ערוץ מרכזי עבור החות'ים להפחתת הסלמה ברגעי חולשה. פגיעה בקשר החות'י-עומאני תשלול מהחות'ים את הכלי המרכזי ליציאה מעימותים בתנאים נוחים מבחינתם.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.